

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประวัติวัดพิชัยญาติการาม

ประวัติความเป็นมา วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

๑. ที่ตั้งวัดพิชยญาติการาม

วัดพิชยญาติการาม เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิด “วรวิหาร” มีเนื้อที่ ๒๒ ไร่ ๓ งาน ๖๔ ตารางวา ตั้งอยู่ริมคลองสมเด็จพระเจ้าพระยา ถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่มีรูปแบบศิลปกรรม สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๒. ประวัติวัดพิชยญาติการาม^๑

ก่อนที่จะเป็นวัดพิชยญาติการามอย่างเช่นทุกวันนี้ เดิมเป็นวัดร้างไม่มีพระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษา และไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าสร้างขึ้นมาในสมัยใด ต่อมาระหว่างปี พุทธศักราช ๒๓๗๒ – ๒๓๗๕ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) หรือ “สมเด็จพระเจ้าพระยาองค์น้อย” เมื่อครั้งดำรงบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาศรีพิพัฒน์” (พระยาศรีพิพัฒน์รัตนโกศาธิบดี) จางวางกรมพระคลังสินค้า ได้ดำเนินการปรับปรุง ก่อสร้างสถาปนาขึ้นใหม่ทั้งวัด แล้วน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวงในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์ ได้พระราชทานนามว่า “วัดพระยาญาติการาม” ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “วัดพระยาญาติ”

ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามใหม่เป็น “วัดพิชยญาติการาม” (วัด - พิ - ชะ - ยะ - ญาติ - กา - ราม) มาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ชาวบ้านทั่วไปนิยมเรียกว่า “วัดพิชัยญาติ”

ภายในวัดมีถาวรวัตถุที่สำคัญหลายอย่าง และมีพระพุทธรูปรุ่นเดียวกับ พระพุทธชินราช โดยท่านผู้สถาปนาวัดได้อัญเชิญจากวิหารหลวงเมืองพิษณุโลก มาประดิษฐานไว้เป็นประธานในพระอุโบสถ

ดังนั้น วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร จึงจัดเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง และมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับการตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ของประเทศไทย

๓. ผู้สถาปนาวัดพิชยญาติการาม

สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ผู้สถาปนาวัดได้วางแผนแปลนผังของวัด ทั้งเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส (หมู่กุฏิพระสงฆ์) ไว้อย่างสวยงาม โดยเฉพาะเขตพุทธาวาส มองจาก

^๑ จากหนังสือประวัติวัดพิชยญาติการามวรวิหาร และกิจกรรมประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๕

ด้านหน้าวัดจะเห็นเจดีย์อยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ (โบสถ์) อยู่ตรงกลางพระปรางค์ ๓ องค์ ด้านหลังหน้าบันของพระอุโบสถอยู่ในระดับตำแหน่งที่ต่ำกว่าหน้าบันมุขของพระปรางค์องค์ใหญ่ดูสอดคล้องรับกันอย่างพอเหมาะพอดี เห็นแล้วสวยงามเป็นที่น่าอัศจรรย์มาก

กำแพงแก้วรอบพระอุโบสถ ประกอบด้วยซุ้มประตู ๓ ซุ้ม ศาลาอาคันตุกะ ๒ หลัง และศาลาตั้งพระอสีติมหาสาวก (วิหารคด) ๖ หลัง ส่วนเขตสังฆาวาสได้จัดไว้ทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของเขตพุทธาวาสโดยมีพระอุโบสถ ตั้งอยู่ตรงกลางซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางของวัด

นอกจากความโดดเด่นในเชิงแบบแปลนแล้ว ในเชิงศิลปกรรมและประติมากรรม ก็มีความโดดเด่นสวยงามเช่นกันโดยเฉพาะภาพจิตรกรรมภายในพระอุโบสถ ทั้งใน ส่วนที่เป็นศิลปะไทย และศิลปะจีน รอบฐานพระอุโบสถด้านนอก มีหินแกรนิตรายล้อมทั้ง ๔ ด้าน แต่ละด้านมีภาพแกะสลักเรื่องราวพงศาวดารจีนเรื่อง “สามก๊ก” อยู่อย่างสมบูรณ์

อีกอย่างหนึ่ง อาคารต่างๆ ตามแนวกำแพงแก้ว เช่น ศาลาตั้งพระอสีติมหาสาวก (พระอรหันต์สาวก ๘๐ องค์) แต่ละหลังสร้างติดกับกำแพงแก้ว โดยใช้ผนังของตัวอาคารเป็นส่วนหนึ่งของกำแพงแก้วเป็นทรงจีน มีรูปทรงหลังคาจั่วจีน มีลวดลายปูนปั้นประดับหลังคา และลวดลายปูนปั้นรูปดอกไม้โดยใช้ถ้วยกระเบื้องเคลือบสีประดับอยู่ตามหน้าบัน

ซุ้มประตู ๓ ซุ้ม เป็นทรงไทย หลังคาจั่ว ๓ ระดับ มีช่อฟ้าเป็นรูปพญานาคเหนือประตูทั้ง ๓ ซุ้ม ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นรูปพญาหงส์ตกแต่งด้วยถ้วยกระเบื้องเคลือบสี และหน้าบันของแต่ละซุ้มประดับด้วยลายดอกไม้ปูนปั้นดูอ่อนช้อยสวยงาม

การวางแบบแปลนของวัด ศิลปกรรม และประติมากรรมเหล่านี้เป็นลักษณะ เด่นที่สุดของวัด และเป็นศิลปะที่รัชกาลที่ ๓ ทรงโปรด ดังเนื้อหาในบทกลอนของเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนายมี แต่งขึ้นถวายตอนหนึ่งว่า “...ฯลฯ วัดพระยาศรีพิพัฒน์ บัญญัตินามพระยาญาติกา-ราม งามระหง...ฯลฯ” โดยนัยนี้ จึงเห็นว่าวัดพิชัยญาติการามเป็นวัดที่มีความเก่าแก่มากมีศิลปะที่สวยงาม เป็นโบราณสถานที่สำคัญอยู่คู่บ้านเมืองมาตั้งแต่ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน

๔. องค์อุปถัมภ์ วัดพิชัยญาติการาม

นอกจากสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ผู้สถาปนาวัดแล้ว ยังมีองค์อุปถัมภ์วัดพิชัยญาติการาม ดังต่อไปนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นเงิน ๑๐ ชั่ง ช่วยสร้างเสนาสนะสงฆ์ซึ่งภายหลังได้นามว่า “กุฏิทรงช่วย” เป็นอาคารทรงปั้นหยา ๒ ชั้น โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศิลปะสถาปัตยกรรมแบบยุโรป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐

๒. สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทรมลมารศรี^๒ พระอัครราชเทวี ในรัชกาลที่ ๕ ทรงสร้างอาคารทรงปั้นหยา ศิลปะสถาปัตยกรรมแบบยุโรป เป็นอาคาร ๒ ชั้น โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ขนาดอาคาร ๘.๕๐ x ๓๐.๐๐ เมตร (วัดภายใน) พื้นปูด้วยไม้ มีทั้งหมด ๘ ห้อง โดยแบ่งเป็นห้องเรียน ๗ ห้อง ห้องครูใหญ่ ๑ ห้อง ถวายไว้ในพระพุทธรูปศาสนา ณ วัดพิชยญาติการาม เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของประชาชน ที่อยู่ในท้องถิ่นเขตคลองสาน ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนแห่งแรกในเขตฝั่งธนบุรี เรียกชื่ออาคารหลังนี้ว่า “โรงเรียนสุขุมาลัย” เป็นอาคารเรียนแผนกมัธยม บุคคลสำคัญระดับประเทศ อย่างเช่น พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรีคนแรกของไทย ก็ได้อาศัยอาคารหลังนี้เรียนหนังสือระดับมัธยม ทั้งได้มอบภาพถ่ายลายเซ็นให้แก่โรงเรียนสุขุมาลัย เพื่อเป็นที่ระลึกในฐานะที่เป็น นักเรียนเก่า

โรงเรียนสุขุมาลัยจึงมีบทบาทต่อการศึกษาของไทยในยุคนั้น ซึ่งเป็นยุคเริ่มต้นแห่งการศึกษาสมัยใหม่ จนกระทั่งมีการกระจายการศึกษาออกไปอย่างกว้างขวางและทั่วถึง และมีการสร้างโรงเรียนขึ้นมารองรับต่อความต้องการของประชาชน และจำนวนของผู้เรียนมากขึ้น โรงเรียนแผนกมูล แผนกประถม และแผนกมัธยม จึงได้แยกตัวออกจากโรงเรียนสุขุมาลัย ไปใช้อาคารเรียนที่รัฐสร้างให้ แต่ถึงกระนั้น โรงเรียนสุขุมาลัยก็ยังคงตอบสนองต่อการศึกษาอยู่ แต่เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีและนักธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณรวัดพิชยญาติการามถึงปัจจุบัน

๓. จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต^๓ ทรงเป็นมรรคนายกประจำวัดพิชยญาติการาม และเป็นผู้ควบคุมงานบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญทรงพระตำหนักศิลปะพระราชนิยมแบบสมัยอยุธยาเมื่อ ๘๐ กว่าปีที่ผ่านมา ทั้งยังทรงเป็นอุปาสกเสด็จมาทรงศีล รักษาอุโบสถศีลเป็นประจำ ทรงสร้างพระพุทธรูปประดิษฐานไว้หน้าพระประธานในพระอุโบสถวัดพิชย

^๒ สมเด็จพระเจ้าสุทรมลมารศรี พระอัครราชเทวี เป็นพระเจ้าลูกเธอในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ และเจ้าคุณจอมมารดาสำคัญ (ธิดาสมเด็จพระยาบรมมหาพิไชยญาติ “ทัต บุนนาค” กับหม่อมคล้าย) ประสูติวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๐๔

^๓ จอมพลสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์กรมพระนครสวรรค์วรพินิต) ต้นราชสกุล “บริพัตร” ทรงกรมเป็นกรมขุนมหิสริยสงขลา พ.ศ. ๒๔๓๔ และเปลี่ยนพระนามเป็นกรมขุนนครสวรรค์วรพินิต โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ และทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกรมหลวง ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ เนื่องในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ พ.ศ. ๒๔๖๘ ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น “เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต”

ญาติการาม เรียกว่า “สมเด็จพระวรวินายก” แต่ชาวบ้านมักเรียกว่า “หลวงพ่อดำ” (ปัจจุบันปิดทองคำแท้แล้ว)

๕. ถาวรวัตถุที่สำคัญของวัด

ภายในวัดมีถาวรวัตถุที่สำคัญ คือ

๑. พระปรารค์ ๓ พระองค์
๒. เจดีย์คู่ทรงระฆังคว่ำ ศิลปะแบบลังกา
๓. พระอุโบสถ รูปทรงพระราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๓ จักรวรรดิ ๒ ชั้น ไม่มีช่อฟ้าใบระกา
๔. วิหารคด (ศาลาตั้งพระอสีติมหาสาวก)
๕. ศาลาการเปรียญรูปทรงพระตำหนักศิลปะแบบสมัยอยุธยา
๖. โรงเรียนสุขุมลลย์ เป็นโรงเรียนแห่งแรกในเขตคลองสาน
๗. กุฏิทรงช่วย สถาปัตยกรรมแบบยุโรป ปรากฏนามตามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชทรัพย์ในการช่วยสร้าง
๘. หอระฆัง ๓ ชั้น แปดเหลี่ยม

ถาวรวัตถุเหล่านี้ ส่วนหนึ่งได้รับการบันทึกเป็นรายการในทะเบียนโบราณสถาน เช่น เจดีย์ พระอุโบสถ พระปรารค์ วิหารคด เป็นต้น โดยกรมศิลปากรได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนวัดพิชยญาติการาม ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๘ ตอนที่ ๖๔ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๒ และประกาศระวางแนวเขตในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๔ ตอนที่ ๗๕ วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๒๐

พระปรารค์ มีอยู่ ๓ องค์ องค์ใหญ่วัดโดยรอบฐาน ๓๓ วา ๒ ศอกเศษ ส่วนสูง ๒๑ วา ๑ ศอกเศษ ภายในเป็นที่ประดิษฐาน**พระพุทธเจ้า ๔ พระองค์** คือ พระกฤษณะพุทธเจ้า พระโกนาคมะพุทธเจ้า พระกัศสปะพุทธเจ้า พระโคตมะพุทธเจ้า และเป็นที่บรรจุอัฐิตระกูลขุนนาค

พระปรารค์องค์เล็ก ๒ องค์ แต่ละองค์มีขนาดและรูปทรงเหมือนกัน คือ วัดโดยรอบฐาน ๑๕ วา สูง ๑๑ วาเศษ องค์ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ประดิษฐาน **พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์** หรือพระศรีอารีย (พระพุทธเจ้าในอนาคต) องค์ด้านทิศตะวันตก เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง ๔ รอย สลักไว้บนแผ่นศิลาสำริด

ลานพระปรารค์ในอดีตมีพระปรารค์ขนาดเล็กอยู่องค์หนึ่ง มีวิหารคดอยู่โดยรอบ ต่อมาพระปรารค์ดังกล่าวชำรุดหักพังลงมา สุตความสามารถที่จะปฏิสังขรณ์ให้กลับคืนดีได้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ประทานอนุญาตให้รื้อออก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ แล้วปรับเป็นลานกว้างดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

สำหรับเจดีย์ที่ประดิษฐานอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ มี ๒ องค์ แต่ละองค์วัดโดยรอบ ๒๓ วา สูง ๑๑ วาเศษ มีลักษณะคล้ายกับพระเจดีย์บรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพียงแต่ขนาดไม่เท่ากัน

๖. ของดีที่ยังอยู่คู่วัด

นอกจากจะมีความโดดเด่น และถาวรวัตถุที่สำคัญหลายอย่างแล้วภายในวัด ยังมีของดีอีกมาก อย่างเช่น

๑. พระพุทธรูปปางมารวิชัย มีชื่อเรียกว่า "สมเด็จพระสิทธิธารณพุทธเจ้า" (อ่านว่า สิด-ทาด-พุทธเจ้า) หน้าตักกว้าง ๓ ศอกเศษ สูง ๓ ศอก ๑ คืบเศษ ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่และงดงามมาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เสด็จพระราชดำเนินเพื่อ พระราชทานผ้าพระกฐิน ได้ทอดพระเนตรเห็นจึงโปรดเกล้าฯ ให้ช่างหลวงสร้างฉัตรขาวโหละ ๕ ชั้น มาถวายเป็นราชสักการะ เมื่อรัชกาลที่ ๔ สวรรคตแล้ว ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จมาปิดทององค์พระใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในคราวที่เสด็จพระราชทานผ้าพระกฐิน และในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ ทรงรับสั่งให้เจ้าพนักงานหลวงมาเปลี่ยนเครื่องทรงให้อีกครั้งหนึ่งด้วย

และเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ พระเทพปริยัติโมลี (ปัจจุบันคือ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์) เจ้าอาวาส พิจารณาเห็นว่า สมควรให้เปลี่ยนฉัตรใหม่ เนื่องจากฉัตรเดิมเก่าและชำรุดมากแล้ว จึงให้ช่างหลวงสร้างฉัตรขาว ขลิบทอง ๕ ชั้น มาถวายแทนฉัตรเก่านั้นที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

๒. พระพุทธรูปปางสมาธิ มีชื่อเรียกว่า "พระวรวินายก" ชาวบ้านเรียกว่า "หลวงพ่อดำ" หน้าตักกว้าง ๑ ศอกเศษ สูง ๑ ศอก ๑ คืบเศษ สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นผู้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ แล้วอัญเชิญประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถหน้าสมเด็จพระสิทธิธารณพุทธเจ้า

ชาวบ้านเล่าขานกันว่า ตั้งแต่มีพระพุทธรูปองค์นี้ ยังไม่มีผู้ใดจมน้ำตายหน้าวัด แม้เรือจะล่มก็ตาม หรือพลัดตกน้ำก็ตาม (สภาพโดยทั่วไปของคลองสมเด็จพระเจ้าพระยาในอดีตนั้นกว้างใหญ่และลึกมาก) เหตุที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะเมตตาอนุภาพหรือความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อดำ

๓. เติงนอนแกะสลักลายปิดทอง ๑ ตัว ทำด้วยไม้สัก เรียกว่า "เติงนอนเท้าช้าง" มีลักษณะเด่นคือ ขาเติงทั้ง ๔ แกะสลักลายปิดทองเป็นรูปเท้าช้าง ประดับดอกโบตัน สูง ๖๐ เซนติเมตร กว้าง ๑.๓๐ เมตร ยาว ๒.๑๐ เมตร

๔. เติยงนอนแกะสลักลายปิดทอง ๑ ตัว ทำด้วยไม้สัก เรียกว่า **"เติยงนอนเท้าสิงห์"** มีลักษณะเด่นคือ ขาเตี้ยทั้ง ๔ แกะสลักลายปิดทองเป็นรูปเท้าราชสีห์ มีเสาผูกม้วนแกะสลักลายปิดทองสูง ๐.๔๒ เมตร กว้าง ๑.๕๐ เมตร ยาว ๒.๐๐ เมตร ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมาสน์

๕. โต๊ะเขียนหนังสือแกะสลักลายปิดทอง ๑ ตัว ทำด้วยไม้สัก เรียกว่า **"โต๊ะเท้าสิงห์คู่"** มีลักษณะเด่นคือ ขาโต๊ะทั้ง ๔ แกะสลักลายปิดทองเป็นรูปเท้าราชสีห์คู่ สูง ๐.๓๗ เมตร กว้าง ๑.๐๐ เมตร กว้าง ๑.๐๐ เมตร ยาว ๐.๕๐ เมตร ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมาสน์

๖. เสลี่ยงหามแกะสลักลายปิดทอง ๑ ตัว ทำด้วยไม้สัก กว้าง ๐.๘๐ เมตร สูง ๐.๔๐ เมตร ยาว ๑.๑๐ เมตร ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมาสน์

๗. ธรรมาสน์สำหรับแสดงพระปาฏิโมกข์ พร้อมคัมภีร์พระปาฏิโมกข์ ๑ ผูก มีตู้บรรจุพร้อมเป็นของถวายในงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์

๘. โต๊ะหมู่ ๓ ชุด แกะสลักลายปิดทอง เรียกว่า **"โต๊ะหมู่เท้ามังกร"** เพราะว่า ขาของโต๊ะหมู่แกะสลักลายปิดทองเป็นรูปเท้าพญามังกร บนโต๊ะหมู่มีเครื่องสักการะบูชาครบถ้วนซึ่งสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงสร้างอุทิศไว้ในพระอุโบสถประดิษฐานอยู่จนทุกวันนี้ นอกจากสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีตู้คัมภีร์ไบเบิลอีกหลายตู้ บางสิ่งบางอย่างยังใช้งานได้ดี บางอย่างชำรุดทรุดโทรมไปบ้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัดในอดีตได้เป็นอย่างดี

นับตั้งแต่พระยาศรีพิพัฒน์ ได้สถาปนาวัดนี้จากเดิมที่เป็นสนามวัดร้างทิ้งดงาม จนได้ชื่อว่าเป็น **"ประตูคลองสาน"** จำเนียรกาลนานมากกลับคืนสภาพทรุดโทรมลงอีก ได้อาศัยบารมีของพระเทพปริยัติโมลี (พระพรหมโมลี) บวรและพัฒนา พร้อมสร้างขึ้นใหม่ จึงมีสภาพทิ้งดงามดังเดิมทุกประการ ปัจจุบันคงไว้ซึ่งโบราณสถานที่ดีด้วยศิลปกรรมอันมีค่าของธนบุรี และประเทศไทย บัดนี้เวลาล่วงเลยมาเกือบ ๒๐๐ ปีแล้ว สภาพโดยทั่วไปของวัดที่ปรากฏต่อสายตาประหนึ่งวัดร้าง เพราะอาคารต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมากด้วยศิลปะทิ้งดงาม และความศรัทธาต่อพระศาสนาอย่างเปี่ยมล้นของผู้สร้าง กำลังตกอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมหนัก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบูรณะอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนคนรุ่นหลัง ได้เห็นได้สัมผัสบรรยากาศของความรุ่งเรืองในอดีต ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งสมบัติ อันล้ำค่าของชาติในแง่เป็นโบราณสถานศิลปวัฒนธรรม และสมบัติของศาสนาในแง่ของศรัทธาต่อไป

๗. ลำดับเจ้าอาวาส

เมื่อวัดพิชัยญาติการาม ได้รับการสถาปนาขึ้นมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติแล้ว ก็มีเจ้าอาวาสปกครองวัดสืบๆ กันมาตามลำดับ ดังนี้

๑. พระเมธาธรรมรส (ถิ่น) ไม่ปรากฏว่าปกครองกี่ปี
๒. พระเมธาธรรมรส (เอี่ยม) ป.ธ.๔ ไม่ปรากฏว่าปกครองกี่ปี
๓. พระพุทธิวิริยาภรณ์ (น้อย) ไม่ปรากฏว่าปกครองกี่ปี
๔. พระวิเชียรทวี (เอี่ยม) ไม่ปรากฏว่าปกครองกี่ปี
๕. พระอริยกิจ (พลับ) ไม่ปรากฏว่าปกครองกี่ปี
๖. พระมหาโต ปครอง ๑ ปี
๗. พระเมธาธรรมรส (อ่อน) ป.ธ.๗ ปครอง ๑๒ ปี
๘. พระราชเมธี (หุ้ม) ป.ธ.๕ ปครอง ๑๐ ปี
๙. พระปลัดแสง ปครอง ๑ ปี
๑๐. พระเขมาภิมุขธรรม (อิม) ปครอง ๑๐ ปี
๑๑. พระเมธาธรรมรส (เสาร์ โสริโย) ป.ธ.๖ ปครอง ๒๔ ปี คือระหว่างปี พ.ศ.
๒๔๖๑ - ๒๔๘๕
๑๒. คณะกรรมการการปกครอง ๖ รูป ปครอง ๓ ปี คือระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๕ -
๒๔๘๗
๑๓. พระญาณกิตติ (สมศักดิ์ สิริวณโณ) ป.ธ.๕ ปครอง ๑๗ ปี คือระหว่างปี พ.ศ.
๒๔๘๘ - ๒๕๐๕
๑๔. พระมหาโพธิวงศาจารย์ ปครอง ๔ ปี คือระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๐๘
๑๕. พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สุนทรญาณโก) ปครอง ๒๗ ปี คือระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๘ -
๒๕๓๕
๑๖. พระราชธรรมสุนทร (ฉ่อง ถาวโร) ป.ธ.๘ ปครอง ๔ ปี คือระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๖
- ๒๕๓๙
๑๗. สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม) ป.ธ.๙, Ph.D. ปครองตั้งแต่วันที่ ๑๑
กรกฎาคม ๒๕๔๐ ถึงปัจจุบัน